

Приватний вищий навчальний заклад
«Буковинський університет»
Факультет інформаційних технологій та економіки

Схвалено та затверджено на засіданні
науково-методичної ради факультету
протокол №1 від 30.09.2021

ЗАТВЕРДЖУЮ:
декан факультету
інформаційних технологій та економіки
Тетяна Штерма

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
«Безпека життєдіяльності та цивільний захист»

нормативна навчальна дисципліна

Освітньо-професійна програма Облік і оподаткування, Фінанси, банківська справа та страхування, Комп'ютерні науки, Право
(назва програми)

Спеціальність 071 облік і оподаткування, 072 фінанси, банківська справа та страхування, 122 Комп'ютерні науки та інформаційні технології, 081 Право

Галузь знань 07 управління та адміністрування, 12 Інформаційні технології, 08 Право
(вказати: шифр, назва)

Рівень вищої освіти перший (бакалаврський), фаховий молодший бакалавр

Факультет інформаційних технологій та економіки, юридичний

Мова навчання українська

Розробник: Кускова Валентина Григорівна, старший викладач кафедри обліку та оподаткування.

Профайл викладача (-ів) <https://www.bukuniver.site/university/faculties/ite-faculty/>

(посилання на сторінку кафедри з інформацією про викладача (-

ів))

Контактний тел.: 0372513283

E-mail: Valentynakuskova@ukr.net

Консультації четвер з 10.00 до 16.00.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Актуальність вивчення навчальної дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» визначається трьома основними складовими: зростанням глобальних природних небезпек, спричинених порушенням екологічної рівноваги природного середовища; зростанням кількості техногенних небезпек (аварій і катастроф) під час взаємодії людини зі складними технічними системами; соціально-політичною напругою у суспільстві.

Одним з шляхів вирішення проблем безпеки життєдіяльності людини є формування нового мислення, що спрямоване на зміну підходів щодо визначення мети, шляхів і методів розвитку цивілізації як необхідного чинника виживання людства. Освіта та виховання у сфері безпеки життєдіяльності мають забезпечити формування цілісного знання і мислення, необхідних для прийняття обґрунтованих рішень на рівні людини, сім'ї, суспільства, держави.

2. Мета та завдання дисципліни

Мета дисципліни «Безпека життєдіяльності та цивільний захист» полягає у набутті студентом компетенцій, знань, умінь і навичок для здійснення професійної діяльності за спеціальністю з урахуванням ризику виникнення техногенних аварій й природних небезпек, які можуть спричинити надзвичайні ситуації та привести до несприятливих наслідків на об'єктах господарювання, а також формування у студентів відповідальності за особисту та колективну безпеку.

Завдання дисципліни: опанування знаннями, вміннями та навичками вирішувати професійні завдання з обов'язковим урахуванням галузевих вимог щодо забезпечення безпеки персоналу та захисту населення в небезпечних та надзвичайних ситуаціях і формування мотивації щодо посилення особистої відповідальності за забезпечення гарантованого рівня безпеки функціонування об'єктів галузі, матеріальних та культурних цінностей в межах науково-обґрунтованих критеріїв прийнятного ризику.

3. Пререквізити:

Вивчення курсу “ Безпека життєдіяльності та цивільний захист” орієнтує студентів на отримання систематичних та ґрунтовних знань із суміжних курсів охорона праці, санітарія, антропометрія, загальна фізика, хімія, вища математика, економіка, право.

4. Компетентності та результати навчання

Загальні компетентності (ЗК)

ЗК01 - здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК02 - здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК03 - здатність діяти соціально відповідально та свідомо;

ЗК04 - визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і взятих обов'язків.

Спеціальні (фахові) компетентності

СК01 - знання законодавчих та нормативних документів з безпеки життєдіяльності та цивільного захисту в Україні;

СК02 - знання концепції організації безпеки та цивільного захисту у державі та на господарських об'єктах;

СК03 - усвідомлення обов'язків і відповідальності роботодавців підприємств (організацій) та їх підрозділів із забезпечення здорових і безпечних умов праці робітників;

СК04 - вміння розпізнавати потенційні небезпеки та прогнозувати наслідки їх впливу на людину і навколишнє середовище;

СК05 – знання теоретичних основ забезпечення безпеки життєдіяльності та цивільного захисту;

СК06 – засвоєння порядку дій сил цивільного захисту і населення в умовах надзвичайних ситуацій;

СК07 - визначати рівень безпеки системи «людина – життєве середовище», причини та можливі наслідки небезпек;

СК08 - оцінювати радіаційну, хімічну та інженерну обстановку, яка може виникнути внаслідок надзвичайних ситуацій природного, техногенного та воєнного характеру.

Програмні результати вивчення дисципліни:

ПР01 - здатність ідентифікувати потенційні небезпеки, тобто розпізнавати їх вид, визначати просторові та часові координати, величину та імовірність їх прояву;

ПР02 - визначати небезпечні, шкідливі та вражаючі фактори, що породжуються джерелами цих небезпек;

ПР03 - прогнозувати можливість і наслідки впливу небезпечних та шкідливих факторів на організм людини, а вражаючих факторів на безпеку системи «людина - життєве середовище»;

ПР04 - використовувати нормативно-правову базу захисту особистості та навколишнього середовища, прав особи на працю, медичне забезпечення,

захист у надзвичайних ситуаціях тощо; ПР05 - розробляти заходи та застосовувати засоби захисту від дії небезпечних, шкідливих та вражаючих факторів;

ПР06 - запобігати виникненню надзвичайних ситуацій, в разі їх виникнення, приймати адекватні рішення та виконувати дії, спрямовані на їх ліквідацію.

5. Тематичний план навчальної дисципліни "Безпека життєдіяльності та цивільний захист»

№	Тема заняття	Обсяг занять, год							
		Всього		Лекції		Практ. заняття		Самост. робота	
		Денна	Заочна	Денна	Заочна	Денна	Заочна	Денна	Заочна
Модуль 1 БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ									
1	Негативні фактори в житті людини природного, техногенного, соціально-політичного і воєнного характеру.	5		2		1		2	
2	Державні заходи щодо захисту життя людини.	5		2		1		2	
3	Засоби індивідуального захисту людини.	5		1		1		3	
4	Колективні засоби захисту людини.	5		1		1		3	
5	Ліквідація наслідків впливу на людину радіоактивних, хімічних та біологічних речовин.	6		2		2		2	
Модуль 3 ЦИВІЛЬНА ОБОРОНА									
6	Класифікація надзвичайних ситуацій природного, техногенного соціально-політичного і воєнного характеру	5		1		1		3	
7	Основи захисту об'єкта господарської діяльності	5		1		1		3	
8.	Діяльність організацій щодо захисту персоналу підприємств, населення і території	6		2		1		3	
9	Запобігання та усунення надзвичайної ситуації на об'єкті	6		2		1		3	
10	Ліквідація наслідків надзвичайної ситуації на об'єкті господарської діяльності	6		2		2		2	
	Залік	2				2			
	Всього	56		16		14		26	

6. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.	Тема	лек	п р а к т	с а м о с т	Пото чний конт роль	Основні вимоги до знань і умінь з даних тем
Модуль 1 БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ						
1	Негативні фактори в житті людини природного, техногенного, соціально-політичного і воєнного характеру.	2	1	2	Інд. опит., тестуван ня	– безпека життєдіяльності – Класифікація джерел небезпеки – Техногенні небезпеки – Природні небезпеки – Соціально-політичні небезпеки – Комбіновані небезпеки – Небезпеки в сучасному урбанізованому суспільстві
2	Державні заходи щодо захисту життя людини.	2	1	2	Інд. опит., тестуван ня,	– Правові основи безпеки життєдіяльності – Законодавство України про охорону здоров'я – Закон України "Про дорожній рух" – Законодавство України в галузі цивільної оборони – Законодавство України про охорону навколишнього середовища – Управління та нагляд за безпекою життєдіяльності – Спеціально уповноважені органи державної виконавчої влади з питань охорони праці, охорони здоров'я та охорони навколишнього середовища
3	Засоби індивідуального захисту людини.	1	1	2	Інд. опит., тестуван ня,	– Індивідуальні засоби захисту від дії небезпечних і шкідливих факторів виробничого середовища – Класифікація індивідуальних засобів захисту від зброї масового ураження – Індивідуальні засоби захисту органів дихання – Засоби захисту шкіри та очей – Медичні засоби індивідуального захисту від зброї масового ураження та правила їх використання
4	Колективні засоби захисту людини.	1	1	2	Інд. опит., тестуван ня	– Колективні засоби захисту (КЗЗ) – Організаційні і технічні КЗЗ – Об'єктивні та суб'єктивні технічні засоби безпеки – Колективні засоби захисту в умовах надзвичайного стану – Рухомі та стаціонарні об'єкти колективного захист

5	Ліквідація наслідків впливу на людину радіоактивних, хімічних та біологічних речовин.	2	2	4	Інд. опит., тестування	- Вплив радіаційного випромінювання - Основи радіаційної гігієни - Джерела радіоактивного забруднення - Перша допомога при радіаційних ураженнях	- Захист від радіаційного випромінювання - Ліквідація наслідків хімічного зараження - Джерела хімічних аварій - Уражаючі властивості СДОР - Ліквідація наслідків біологічного зараження
Модуль 2 ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ							
1	Класифікація надзвичайних ситуацій природного, техногенного соціально-політичного і воєнного характеру	2	2	4	Інд. опит., тестування	- Надзвичайні ситуації природного характеру - Техногенні небезпечні явища та процеси - Захист населення від наслідків надзвичайних ситуацій - Аналіз основних причин та наслідків техногенних надзвичайних ситуацій	- Джерела СДОР в Україні - Наслідки Чорнобильської катастрофи - Характеристика надзвичайних ситуацій соціально-політичного характеру - Форми конфліктів. Тероризм - Надзвичайні ситуації у військовий час
2	Основи захисту об'єкта господарської діяльності	2	-	4	Інд. опит., тестування,	- Правові основи безпеки життєдіяльності - Законодавство України про охорону здоров'я - Закон України "Про дорожній рух" - Законодавство України в галузі цивільної оборони	- Цивільна оборона - Система цивільної оборони України - Організаційна будова цивільної оборони України - Організація цивільної оборони на об'єктах господарювання - Штаб цивільної оборони
3	Діяльність організацій щодо захисту персоналу підприємств, населення і території	1	1	2	Інд. опит., тестування,	- Захист населення і територій від надзвичайних ситуацій - Основні способи захисту населення в НС - Оповіщення населення	- Укриття населення в захисних спорудах - Організація евакуаційних заходів - Оцінка обстановки у надзвичайних ситуаціях

4	Запобігання та усунення надзвичайної ситуації на об'єкті	1	1	2	Інд. опит., тестування	Склад єдиної державної системи - Органи управління єдиною державною системою - Сили і засоби єдиної державної системи - Режими функціонування єдиної державної системи	Планування роботи єдиної державної системи Постійні комісії з надзвичайних ситуацій при виконавчих органах влади Фінансування заходів цивільної оборони
5	Ліквідація наслідків надзвичайної ситуації на об'єкті господарської діяльності	2	2	2	Інд. опит., тестування	– план начальника ЦО – проведення РІНР при аваріях на радіоційно небезпечних об'єктах – проведення РІНР при аварії на хімічно небезпечному об'єкті з викидом (випливом) СДОР	Ліквідація наслідків застосування біологічних засобів. Спеціальна обробка Часткова санітарна обробка Повна санітарна обробка Деактивація Дегазація Дезінфекція
Залік			2				
ВСЬОГО		16	14	26			
		56					

7. КРИТЕРІЇ ПОТОЧНОГО І ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАТЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ „БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ ТА ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ”

1. Курс складається з двох модулів:

1.1. *Модуль 1* – теми 1 – 5

Модуль 2 – теми 6 – 10

1.2. Кожний модуль передбачає оцінювання за 50-бальною шкалою.

2. Критерії оцінювання знань студентів з *поточного* контролю:

2.1 Рівні оцінювання:

Рівень 1. Дати письмову відповідь на теоретичні питання, творчо-пізнавальні завдання (відповідь: так, ні), наукові завдання (замість крапок поставити за змістом слово чи словосполучення, які Ви вважаєте єдино правильними); лексико-семантичний диктант (дати точне визначення тому чи іншому поняттю, терміну) – до 3-х балів за кожне завдання.

Рівень 2. Тестові завдання – до 4-х балів.

Рівень 3. Вирішення проблемних ситуацій до 5-и балів.

2.2 Самостійна робота – опрацювання теоретичних основ прослуханого лекційного матеріалу; вивчення окремих тем або питань, що передбачені для самостійного опрацювання; поглиблене вивчення літератури на задану тему та пошук додаткової інформації; підготовка до виступу на

семінарських заняттях та підготовка до практичних занять; переклад іноземних джерел встановленої тематики, підготовка та оформлення схем, діаграм та інших завдань графічного характеру; опрацювання та підготовка огляду опублікованих статей у фахових та інших виданнях; систематизація вивченого матеріалу дисципліни перед іспитом тощо: - від 1-го до 3-х балів;

2.3 Індивідуальні навчально-дослідні завдання – виконання розрахунково-аналітичних робіт, дослідження практичних ситуацій, підготовка звітів, аналіз діяльності досліджуваного підприємства, розробка програм здійснення певних процесів, підготовка реферативних матеріалів з актуальної тематики, власних досліджень до олімпіад, конференцій тощо: до 5-и балів.

2.4 Модульна контрольна робота – до 10 балів.

2.5 Ректорська контрольна робота – до 5 балів.

4. Організація підсумкового контролю у формі заліку

Оцінювання знань студентів здійснюється за 100-бальною шкалою з подальшим переведенням в традиційну національну шкалу та шкалу за системою ECTS в такому порядку:

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 - 100	A	відмінно	відмінно
82 - 89	B	добре	добре
74 - 81	C		
64 - 73	D	задовільно	задовільно
60 - 63	E		
35 - 59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	незадовільно з можливістю повторного складання
0 - 34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

8. Питання для підготовки до заліку з навчальної дисципліни

МОДУЛЬ 1. БЕЗПЕКА ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ

1. Основні поняття та визначення безпеки життєдіяльності.
2. Класифікація джерел небезпеки, небезпечних і шкідливих факторів.
3. Техногенні небезпеки та їх вплив на життєдіяльність людини.
4. Дія електричного струму на організм людини. Заходи та засоби захисту людини від дії електричного струму.
5. Характеристика отруйних речовин.
6. Загальна характеристика біологічних факторів небезпек.
7. Отруйні тварини і рослини. Патогенні організми.
8. Психофізіологічні фактори небезпек.
9. Природні небезпеки, що ведуть до надзвичайних ситуацій.
10. Тектонічні стихійні лиха.
11. Топологічні стихійні лиха.
12. Метеорологічні стихійні лиха.

13. Соціально-політичні небезпеки.
14. Екстремальні ситуації криміногенного характеру та способи їх уникнення.
15. Тероризм, як джерело небезпеки.
16. Війна, як джерело політичної небезпеки.
17. Соціальні небезпеки - алкоголізм та тютюнопаління.
18. Природно-техногенні небезпеки.
19. Природно - соціальні небезпеки: наркоманія, епідемії, СНІД.
20. Небезпеки в сучасному урбанізованому суспільстві.
21. Державні заходи щодо захисту життя людини.
22. Правові основи безпеки життєдіяльності.
23. Принципи, способи та засоби захисту населення у надзвичайних ситуаціях.
24. Основні та допоміжні засоби індивідуального захисту людини.
25. Об'єктивні та суб'єктивні технічні засоби безпеки.
26. Колективні засоби захисту людей у надзвичайних ситуаціях.
27. Укриття людей у захисних спорудах.
28. Медичний, радіаційний та хімічний захист.
29. Евакуація населення з небезпечних районів.
30. Організація і проведення рятувальних та інших невідкладних робіт (РіНР) осередках масового ураження.
31. Основи організації та ведення РіНР.
32. Забезпечення рятувальних та інших невідкладних робіт.
33. Заходи безпеки при проведенні РіНР.
34. Розвідка при комбінованому ураженні.
35. Евакуація населення із районів ураження.

МОДУЛЬ 2. ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ

1. Визначення, причини виникнення та класифікація надзвичайних ситуацій.
2. Назвичайні ситуації природного характеру.
3. Назвичайні ситуації техногенного характеру.
4. Назвичайні ситуації соціально-політичного характеру.
5. Назвичайні ситуації воєнного характеру.
6. Основи захисту об'єкта господарської діяльності.
7. Організаційно-управлінські заходи запобігання й усунення надзвичайної ситуації на об'єкті.
8. Організація цивільної оборони на об'єктах господарської діяльності.
9. Діяльність організацій щодо захисту персоналу підприємств, населення і території
10. Можлива обстановка на території суб'єкта господарської діяльності внаслідок надзвичайних

ситуацій.

11. Запобігання та усунення надзвичайної ситуації на об'єкті.
12. Приведення в готовність та організація роботи органів управління у надзвичайних ситуаціях.
13. Сили цивільної оборони об'єкта, що залучаються до виконання аварійно-рятувальних, пошукових та відновлювальних робіт.
14. Організація управління, оповіщення і зв'язку.
15. Організація життєзабезпечення населення в надзвичайних ситуаціях.
16. Ліквідація наслідків надзвичайної ситуації на об'єкті господарської діяльності

9. Список рекомендованої літератури

1. Безпека життєдіяльності: Конспект лекцій./ За заг. ред. проф. В.В. Чубука — Харків.:ВД «ІНЖЕК», 2008. - 360 с.
2. Безпека життєдіяльності: Навчальний посібник. Ч 2. Безпека життєдіяльності в умовах надзвичайних ситуацій /Укл.: С.Д. Микитюк, П.І. Булига, Н.А. Стратійчук. - Чернівці: Рута, 2000. - 157 с.
3. Гайченко В.А., Коваль Г.М. Основи безпеки життєдіяльності. - К.: МАУП, 2002. -232 с.
4. Еандзюк М. П., Желібо Є. П., Халімовський М. О. Основи охорони праці: Підручник. 2-е вид. / За ред. М. П. Гандзюка. -К.: Каравела, 2004. - 408 с
5. Джигирей В.С., Жидецький В.Ц. Безпека життєдіяльності. - Львів: Афіша, 2000. - 246 с.
6. Желібо С. П., Заверуха Н.М. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник для студ. вищих навч. закладів. 3-є вид. /За ред. Желібо Є. П. - К.: Каравела, 2004. - 328 с.
7. Желібо Є. П., Заверуха Н.М. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник для студ. вищих навч. закладів освіти України 1-4 рівнів акредитації /За ред. Желібо Є. П. — К.: Каравела; Львів: Новий світ-2000, 2001. - 320 с.
9. Желібо Є. П., Заверуха Н.М., Зацарний В.В. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник /За ред. Є.П. Желібо. 5-те видання - К.: Каравела, 2007. - 344 с.
14. Лапін В. М. Безпека життєдіяльності людини: Навч. посібник. - 5-те вид., стер. - Л.: Львів банк. Ін-т НБУ; К.: Т-во “Знання”, КОО, 2002. - 186 с.
15. Скобло Ю.С., Соколовська Т.Б., Мазоренко Д.І., Тіщенко Л.М., Троянов М.М. Безпека життєдіяльності: Навч. посібник для студ. вищих навч. закладів освіти України 1-4 рівнів акредитації. - Київ: Кондор, 2003. - 424 с.
16. Яким Р.С. Безпека життєдіяльності людини: Навч. посібник. - Львів: Видавництво "Бескид Біт", 2005. - 304 с.
17. Ярошевський В.М., Ярошевський Д.М., Диновський Д.М. Словник термінів і понять з безпеки життєдіяльності: навчальний посібник /2-е видання, доповн. і доопр.. - К., 2004.- 256 с.
18. Закон України „ Про захист населення і територій від надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру” 2000 рік.
19. Закон України „ Про цивільну оборону” - 1993 р.

- 20.В. І. Дяченко. “Дії в НС (надзвичайних ситуаціях)”. Навчально-практичний посібник для курсантів, студентів і слухачів Одеського інституту внутрішніх справ.- Одеса: НДРВВ ОІВС, 2007.
- 21.Депутат О. П., Коваленко І. В., Мужик І. С. Цивільна оборона. Підручник /За ред. полковника В. С. Франчука. - Львів, Афіша, 2001. - 336 с.
- 22.Державний класифікатор НС / УДК НС - 019-2001.
- 23.Мірошниченко М. Про землетруси в Україні // Надзвичайні ситуації 2004.
- 24.Мовчан Л. Повені - біда рукотворна // Надзвичайні ситуації. - 2003 С87.
- 25.Основи екології. Навчальний посібник / Білявський Г.О. - К.: Либідь, 2006.- 408 с
- 26.Стеблюк М. І. Цивільна оборона: Підручник. - К.: Знання-Прес, 2003. – 455 с.
- 27.Шоботов В.М. Цивільна оборона. Навчальний посібник. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 438 с.
- 28.Положення про Національну раду з питань безпечної життєдіяльності населення. — Затв. постановою Кабінету Міністрів України від 15 вересня 1993 р. / Законодавство України про охорону праці (в 3-х томах). — Т. 1. — К., 1995. — С. 45—46.
- 29.Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я».
- 30.Закон України «Про пожежну безпеку».
- 31.Закон України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку».
- 32.Закон України «Про забезпечення санітарного та епідемічного благополуччя населення».
- 33.Закон України «Про основні засади державного нагляду (контролю) у сфері господарської діяльності».
- 34.НПАОП 0.00-1.28-10 «Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин». Наказ Держгірпромнагляду від 26.03.2010р. № 65.
- 35.Рекомендації щодо побудови, впровадження та удосконалення системи управління охороною праці. Затверджено Головою Держгірпромнагляду 07.02.2008.

Інтернет-ресурси

1. <http://www.dnopr.kiev.ua> - Офіційний сайт Держгірпромнагляду.
2. <http://www.mon.gov.ua> - Офіційний сайт Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України.

3. <http://www.social.org.ua> - Офіційний сайт Фонду соціального страхування від нещасних випадків на виробництві та професійних захворювань України.
4. <http://portal.rada.gov.ua> - Офіційний веб-сайт Верховної Ради України.
5. <http://www.nau.ua> - Інформаційно-пошукова правова система «Нормативні акти України (НАУ)».